

10 באוגוסט 2020

לכבוד הרב אריה דרעי לכבוד מר אבי ניסנקורן לכבוד מר איציק שמולי
שר הפנים שר המשפטים שר הרווחה
שלום רב,

הנדון: דחוף – קידום חקיקה למינוי נציגים חברתיים לוועדות התכנון עקב תפוגת תיקון 103 לחוק התכנון והבנייה

אנו פונים אליכם בבקשה, לקדם חקיקה בדחיפות האפשרית להשבת מינוי הנציגים החברתיים למועצה הארצית לתכנון ולבנייה, לוועדה לתשתיות לאומיות וכן לותמ"ל, הכל כמפורט להלן.

מינוי נציגים חברתיים לוועדות התכנון לפי תיקון 103 לחוק התכנון והבנייה

1. האגודה לזכויות האזרח ועמותת במקום מתכננים למען זכויות תכנון¹, שותפות כבר שנים רבות לדיונים בכנסת ובממשלה על אודות התמורות והרפורמות במערכת התכנון, אשר יש בהן כדי להשפיע על הזכויות של כלל האזרחים. בין היתר, קידמנו את העמדה, כי יש להטמיע את ההיבטים החברתיים בהליכי התכנון בכלל, ובעת קבלת החלטות התכנוניות בפרט. זאת מתוך תפיסה כי התכנון בישראל נוגע גם לבעיות עומק של החברה, של קבוצות מודרות או מוחלשות, של קבוצות מיעוט ושל עניים, והוא יכול וצריך להוות כלי מרכזי לשיפור מצבן של אוכלוסיות אלה. למרות החשיבות הרבה של התכנון והשפעתו הישירה על חייהן, הנגישות של אוכלוסיות אלה למערכת התכנון מוגבלת, ויכולתן להביא בפניה את צרכיהן עומדת בפני מכשולים רבים.
2. כידוע, בתיקון 103 לחוק התכנון והבנייה, שנכנס לתוקף ביום 3.8.2015, נוספו לראשונה נציגים של ארגונים חברתיים להרכב החברים במועצה הארצית לתכנון ולבנייה, הוועדה הארצית לתכנון של תשתיות לאומיות (ות"ל) והוועדה לקידום הבנייה במתחמים מועדפים לדיור (ותמ"ל). על פי התיקון לחוק, למוסדות התכנון הללו ייתוסף "נציג ארגון העוסק בנושאי חברה ורווחה שימנה שר הרווחה והשירותים החברתיים". בהתאם לכך מונו ע"י שר הרווחה הפורום הישראלי לעירוניות (ע"ר) ותנועת מרחב - התנועה לעירוניות בישראל (ע"ר), שהמליצו על נציגים מטעמם לוועדות האמורות. נציגים אלו קיבלו מינוי רשמי מאת השר בתחילת שנת 2019, שנקבע לחמש שנים (אך למעלה משלוש שנים לאחר כניסת תיקון 103 לתוקף, מה שהותיר להם בפועל תקופת פעילות קצרה).

¹ במקום, ארגון מקצועי ובלתי תלוי, מודה לכל תורמיו התומכים בקידום זכויות אדם ברחבי העולם ומכירים באמינותו ובחשיבות פעילותו. עיקר מימונו מישויות מדיניות זרות.

תפקיד הנציגים החברתיים בוועדות התכנון וחשיבותם לזכויותיהם של אוכלוסיות מוחלשות

3. הנציגים החברתיים לוועדות אמונים על הארת האינטרסים החברתיים בהליכי התכנון ובעת הדיון בתכניות השונות. על אף שהם במיעוט ברור וכוחם להשפיע על ההצבעות בוועדות קטן מאד, הרי שיש חשיבות עצומה בעצם השתתפותם בדיונים. הנציגים מביאים אל שולחן הדיונים שלל קולות של אוכלוסיות שונות, שבדרך כלל אינם יכולים להגיע אליו בכוחות עצמם. הנציגים החברתיים חושפים בפני הוועדות שלל צרכים ורצונות של מי שמושפעים מהתכניות השונות, וגורמים לוועדה להביא קולות, צרכים ורצונות אלו בחשבון, בין שלל שיקוליהם האחרים.
4. ארגוני החברה האזרחית, מכל תחומי החיים (אנשים עם מוגבלות, ארגוני רווחה, זכויות אדם, פריפריה, בריאות ועוד) התארגנו בשנתיים האחרונות על מנת שהנציגים יוכלו לקבל לידיהם חומרים ומידע רלבנטי לגבי ההשלכות של תכניות שונות על קבוצות אוכלוסייה שונות, על הצרכים והרצונות שלהן וכיוצא"ב. לנציגים בוועדות יש את האפשרות להביא מגוון קולות זה אל שולחן הדיונים של הוועדות, לחשוף את חברי הוועדה בפני מגוון הבעיות וההשלכות החברתיות ולקיים דיון בהן.
5. כאמור, יש מעט מאד "שחקנים" שיש להם הידע והיכולת המקצועיים והכלכליים להיות שותפים בהליכי תכנון שיש להם השלכות מרחיקות לכת על כלל האוכלוסייה, ועל אוכלוסיות מוחלשות ביתר שאת. ההחלטות על סוגי הדיור וקידום דיור בר השגה, הקמת תשתיות חינוך, בריאות ותחבורה, הקמת ישובים חדשים וההשלכות על ישובים ותיקים, קידום אזורי תעסוקה ותעשייה ומיקומם ועוד – כל אלה משליכים על האוכלוסייה בכלל ובמיוחד על אוכלוסיות מוחלשות.
6. שיתוף הציבור בהליכי קבלת החלטות הוא כלל יסוד חשוב וחיוני בחברה דמוקרטית – הן כדי לשקף את הצרכים והרצונות של מירב האזרחים המושפעים מהחלטות שלטוניות, והן כדי לטיב את התהליכים ולמנוע התנגדויות. ידוע, והממשלה אף פועלת בהתאם לכך, כי יש חשיבות רבה לקבלת החלטות בשיתוף עם האוכלוסיות המושפעות מהן. הדבר נכון גם בהליכי תכנון, ומינוי נציג חברתי ביטא את עמדת הממשלה כי היא מכירה בחשיבות של שיתוף הציבור בהליכים אלו, גם אם בייצוג מזערי ביחס ליתר הגורמים המעורבים בהליך.

תפוגת הוראת השעה של תיקון 103

7. **אלא שתיקון 103 לחוק נקבע כהוראת שעה לחמש שנים, ולפיכך פג תוקפו ביום 3.8.20.** יודגש, כי רובו ככולו של התיקון עוסק בהתאמות שנדרשו עם העברת מינהל התכנון משרד הפנים למשרד האוצר. בהזדמנות זאת, ובשולי ההתאמות, הוכנסו שינויים בהרכב הוועדות, ככל הנראה כדי להבטיח את ניהול משרד האוצר. עם פקיעת הוראת השעה, פקעו גם הסעיפים הנוגעים למינוי הנציגים החברתיים לוועדות התכנון.

8. גם אם מינוי הנציגים החברתיים נעשה בקונסטלציה מאד מסוימת, אין זה ראוי כעת לוותר עליו ולבטלו. מדובר כאמור בנציג ייחודי שמביא מגוון קולות, צרכים ורצונות של אוכלוסיות מוחלשות, שאין להם ייצוג בוועדה. הנציג מבטא כאמור שיתוף ציבור מגוון ונרחב שאינו מגיע לוועדות ואינו לוקח חלק בהליכי התכנון ובקבלת החלטות משמעותית בתחום זה.

לסיכום

אנו פונים אליכם בבקשה, **כי תקדמו חקיקה בדחיפות האפשרית להשבת מינוי הנציגים החברתיים למועצה הארצית לתכנון ולבנייה, לוועדה לתשתיות לאומיות וכן לותמ"ל (ככל שוועדה זאת תמשיך לתפקד).**

בנוסף, לאור הניסיון המוצלח בשנתיים האחרונות, אנו מציעים לשקול באופן חיובי את האפשרות להרחיב את החברות של הנציגים החברתיים בוועדות המחוזיות לתכנון ולבנייה, על מנת לחשוף גם את חבריהן לקולות שלא נשמעים בדיונים, גם לא במהלך של התנגדויות.

בכבוד רב ובברכה,

סזאר יהודקין, מתכנן ערים
במקום - מתכננים למען זכויות אדם

דבי גילד-חיו, עו"ד
האגודה לזכויות האזרח
052-8282444

העתקים :

ח"כ מיקי חיימוביץ, יו"ר ועדת הפנים והגנת הסביבה
גב' דלית זילבר, מנכ"ל מינהל התכנון
עו"ד ארז קמיניץ, המשנה ליועמ"ש (אזרחי), משרד המשפטים